

Міністерство освіти і науки України
**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ
ЦЕНТР УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ**

04074. Київ, Вишгородська, 19

Тел. 430-02-60, 430-43-90

e-mail: nenc@nenc.gov.ua

«01» квітня 2020 р.

№ 102

**МОДЕЛЬ-КОНЦЕПЦІЯ
мережі провайдерів позашкільної освіти**

I. Загальні положення

1.1. Концепція позашкільної освіти дітей (далі Концепція) визначає місце позашкільної освіти в українській системі освіти, її тенденції, принципи, цілі та завдання, вимоги до провайдерів (надавачів освітніх послуг), результати, можливості організації навчального процесу, принципи фінансування та передбачені заходи щодо реалізації Концепції.

1.2. Сучасні виклики в системі освіти, такі як, Нова українська школа – ключова реформа Міністерства освіти і науки України, новий Закон «Про освіту», новий Закон «Про повну загальну середню освіту», новий Державний стандарт, новий Порядок проведення інституційного аудиту, новий порядок побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти передбачають перегляд та зміни у системі позашкільної освіти.

1.3. Концепція розроблена з урахуванням пропозицій робочої групи, створеної Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді та покликана покращити доступ дітей до позашкільної освіти в Україні.

1.4. Терміни, які використовуються в Концепції, слід розуміти так, як вони визначені в Законі України «Про освіту».

II. Аналіз ситуації

2.1. За даними Міністерства освіти і науки України у 2019 році 1 382 заклади позашкільної освіти відвідувало 1 275 253 дитини, що складає близько 32,7 % дітей шкільного віку у країні.

На разі охоплення дітей позашкільною освітою є недостатнім.

2.2. У закладах загальної середньої освіти учням пропонується до 2 годин на тиждень факультативів, які здебільшого є поглибленим вивченням предметних курсів чи надолуженням програмного матеріалу.

2.3. Позашкільна освіта – це автономна, невід’ємна складова системи освіти України, яка спрямована на розвиток здібностей дітей та молоді у сфері освіти, науки, культури, фізичної культури і спорту, технічної та іншої творчості, здобуття ними первинних професійних знань, вмінь і навичок, необхідних для їх соціалізації, подальшої самореалізації та/або професійної діяльності.

Здобуття позашкільної освіти забезпечується закладами позашкільної освіти різних типів, форм власності та підпорядкування, іншими закладами освіти, сім’єю, громадськими об’єднаннями, підприємствами, установами, організаціями та іншими юридичними і фізичними особами.

Збереження та розвиток мережі закладів позашкільної освіти залежить від зусиль та фінансування органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Нерівні умови фінансування призводять до соціально неправильної участі дітей у програмах позашкільної освіти. У деяких громадах взагалі відсутня можливість отримувати позашкільну освіту дітям шкільного віку.

2.4. У законодавчих актах України, що регулюють сферу освіти, державні заклади позашкільної освіти фінансуються за кошти державного бюджету, заняття в них є безкоштовними. Позашкільна освіта може здобуватися одночасно із здобуттям дошкільної, повної загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти.

2.5. Інші заклади позашкільної освіти, які утворюють органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації фінансуються за кошти засновників, державного та/або місцевих бюджетів, батьків, з інших джерел, не заборонених законодавством.

2.6. Позашкільна (неформальна) освіта дітей не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій. Компетенції, набуті в результаті позашкільної освіти є лише особистою справою здобувачів освіти.

III. Принципи

3.1. *Створення мережі провайдерів (надавачів) позашкільних освітніх послуг базується на таких принципах:*

3.1.1. Вільний вибір провайдера (надавача) позашкільних освітніх послуг та сфер діяльності, які вони пропонують;

3.1.2. Доступність – сфери діяльності доступні для всіх дітей за віком, освітою, наявного досвіду, незалежно від їх соціального статусу;

3.1.3. Індивідуалізація – освітня програма персоналізується на основі можливостей особистості, зміни потреб та досягнень;

3.1.4. Релевантність – відповідність набутих соціальних, культурних, особистісних, освітніх, професійних та інших компетенцій бажаному результату;

3.1.5. Демократія – педагоги, батьки (інші законні представники) та діти разом визначають освітні потреби та стають активними творцями навчального процесу;

3.1.6. Навчання в групі – передбачає співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активну участь в житті спільноти, повагу до прав інших осіб, прийняття культурного розмаїття та ідентифікацію себе як громадянина України;

3.1.7. Позитивність – навчальний процес створює позитивні емоції, які є умовою для зростання щасливої дитини.

IV. Складові мережі позашкільної освіти

4.1. *Онлайн сервіс мережі позашкільної освіти.*

Онлайн сервіс мережі позашкільної освіти (ОСМПО) – це єдиний державний реєстр надавачів освітніх послуг у сфері позашкільної освіти, система електронної взаємодії між органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, закладами позашкільної освіти та здобувачами позашкільної освіти.

Онлайн сервіс мережі позашкільної освіти надасть дітям та їх батькам (іншим законним представникам) оперативний, прозорий, надійний, з єдиними стандартами, доступ до інформації про надавачів освітніх послуг у найбільш доступному та наближеному до місця проживання закладі позашкільної освіти.

Сервіс також має забезпечити єдині правила та електронний процес укладання відповідних е-угод між надавачами освітніх послуг та здобувачами позашкільної освіти. Договір про надання освітніх послуг дитині у віці до 14 років укладається від імені батьків (інших законних представників) у віці від 14 до 18 років з письмової згоди батьків (інших законних представників), що діють виключно в інтересах дитини. У договорі про навчання

вказуються сторони договору, програма навчання, форма, обов'язки сторін, строк дії договору, підстави його зміни й наслідки.

Всі надавачі освітніх послуг у сфері позашкільної освіти, за виключенням шкіл, мають право зареєструватися в ОСМПО.

4.2. Дітям та їх батькам (іншим законним представникам) ОСМПО:

4.2.1. спростить вільний вибір гуртка (секції, клубу, об'єднання) у своєму регіоні, районі, місті, області, надасть можливість шукати гурток за інтересом, віком, напрямком розвитку, загальними очікуваннями чи навіть за ключовими словами;

4.2.2. надасть структуровану за єдиним стандартом інформацію про кожну пропозицію від надавачів освітніх послуг у сфері позашкільної освіти, яка буде включати:

- назву гуртка (секції, об'єднання) з коротким описом мети та завдань,
- розклад з часом початку, часом закінчення заняття та місцем його проведення,
- ПІБ педагога з презентацією його досвіду та фото,
- перелік компетентностей, які розвиває обрана сфера позашкільної освіти,
- перелік того, що дитина робитиме на заняттях,
- документи та умови необхідні для укладання договору;

4.2.3. зручну можливість, користуватися картою, щоб знайти гурток (секцію, клуб чи об'єднання) у наближеному до місця проживання закладі освіти;

4.2.4. відкрити інформацію про інші цікаві заходи, конкурси, форуми, майстер-класи, виставки, презентації та інші освітні послуги у своїй чи сусідній громаді;

4.2.5. інформацію про запрошення волонтерів долучитися до освітніх чи громадських ініціатив.

4.3. Провайдерам освітніх послуг у сфері позашкільної освіти ОСМПО:

4.3.1. надасть регульовану державою, за єдиним стандартом, платформу для акредитації освітніх програм, не обмежуючи в кількості акредитованих гуртків (секцій, клубів чи об'єднань);

4.3.2. можливість належного та ефективного формування штатного розкладу закладу позашкільної освіти, враховуючи попит на освітні послуги в районі, місті, області та демографічну ситуацію території, заздалегідь планувати освітній процес та формувати групи вихованців;

4.3.3. можливість заздалегідь організувати безпечне освітнє середовище з урахуванням вікових особливостей, фізичного, психічного та інтелектуального розвитку дітей, їхніх особливих освітніх потреб;

4.3.4. додатковий ресурс для просування та рекламування освітніх послуг та інших ініціатив, змагань, конкурсів, майстер-класів, виставок та порад професіоналів.

4.4. Служба регіонального радника (експертів з позашкільної освіти).

Служба регіонального радника – регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації здобувачем освіти свого права на позашкільну освіту, прав та обов'язків провайдерів освітніх послуг у сфері позашкільної освіти, які беруть участь у реалізації цього права, а також допомагає державним органам та органам місцевого самоврядування ініціювати та реалізовувати позитивні зміни в позашкільній освіті у своїх містах та селах.

4.4.1. Служба регіонального радника працює у чотири кроки:

- напишіть на електронну пошту або зателефонуйте до найближчої служби (обласного, міського, районного центру позашкільної освіти), щоб вам призначили регіонального радника з питань позашкільної освіти;

- радник знає, як працює система позашкільної освіти, які існують провайдери освітніх послуг, може запропонувати гурток (секцію, клуб чи об'єднання), який якісно вдовольнить право дитини на здобуття позашкільної освіти, виходячи з наявних можливостей громади;

- радник надасть інформаційні підказки, покрокове керівництво, потрібні інструменти, як отримати підтримку від держави та громади;

- радник допоможе державним органам та органам місцевого самоврядування оцінити наявні можливості провайдерів освітніх послуг у сфері позашкільної освіти у зручності

відвідування (доступ до транспорту, інформаційних центрів), фізичної доступності будівель та природних зон (шкіл, клубів, бібліотек, музеїв, підприємств, парків, зоопарків, ландшафтних і ботанічних садів та інше), допоможе залучити зацікавлені сторони, волонтерів, запропонує нові шляхи у розширенні освітніх послуг.

4.4.2. У разі неможливості отримання довгострокової послуги з позашкільної освіти, допоможе налагодити самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час громадської, волонтерської діяльності або у підготовці до участі у цікавих заходах, змаганнях, конкурсах, форумах, майстер-класах, виставках, презентаціях у своїй громаді чи де інде.

4.5. Конкурс мікрогрантів.

Конкурс мікрогрантів – це конкурсне фінансування з державного бюджету проєктів, заходів або програм позашкільної освіти дітей у невеликих громадах, з метою нарощування їхнього потенціалу у сфері позашкільної освіти, яка сприяє самовираженню дітей та їх позитивній соціалізації.

4.5.1. Порядок процедури організації конкурсу, оцінювання заявок, розподілу коштів та сплати виділених коштів ініціюється Міністерством освіти і науки України. На місцях конкурс організують обласні центри позашкільної роботи.

4.5.2. Заявки на фінансування проєктів можуть подавати всі надавачі освітніх послуг у сфері позашкільної освіти (один заявник може подавати одну заявку) у порядку, встановленому нормативно-правовими актами України.

4.5.3. Онлайн сервіс мережі позашкільної освіти (ОСМПО) забезпечить прозору участь у тендерному відборі.

4.5.4. З дня оголошення конкурсу протягом 30 днів до обласних центрів подаються такі документи:

- заповнену заявку на тендер згідно з встановленою формою;
- докази того, що заявник є надавачем освітніх послуг у сфері позашкільної освіти;
- документи (договори або листи), що підтверджують співпрацю та / або партнерство, якщо поданий проєкт буде реалізований разом з партнерами;
- резюме керівника та виконавців проєкту;
- документи, що підтверджують додаткове фінансування проєкту з інших джерел (за наявності).

4.4.5. Міністерством освіти і науки України залишає за собою право визначати пріоритетні напрямки мікрогрантового фінансування (STEAM, зміцнення здоров'я, культурні проєкти, проєкти у галузях техніки, інженерії та математики, екологічні проєкти та інше).

4.5.6. При розподілі коштів пріоритет надається заявникам, проєкти яких: дозволяють безпосередньо брати участь у заходах більшої кількості дітей, можуть бути впроваджені в інших громадах, забезпечують можливість продовження після закінчення фінансування проєкту, проєктам, які надають можливості дітям із сімей ризику або особам з особливими потребами відвідувати освітні заходи, проєктам з додатковими джерелами фінансування не менше 10 % від загальної вартості та проєктам, які організують заходи під час шкільних канікул.

4.5.7. Проєкти здійснюються відповідно до порядку, встановленого нормативно-правовими актами України, Постановами уряду, які гарантують безпеку та збереження здоров'я дітей.

4.6. Інші складові мережі позашкільної освіти.

4.6.1. Програми гуртків, секцій, клубів, культурно-освітніх, спортивно-оздоровчих та науково-пошукових об'єднань можуть бути розроблені на основі відповідної типової освітньої програми або освітніх програм, розроблених суб'єктами освітньої діяльності, науковими установами, фізичними чи юридичними особами і затверджених центральним органом виконавчої влади із забезпечення якості освіти відповідно до вимог цього Закону України «Про освіту».

Державні та комунальні заклади освіти реалізують освітні програми за кошти державного, місцевих бюджетів, інших джерел, не заборонених законодавством, і не можуть

реалізовувати чи забезпечувати (повністю або частково) свої освітні програми за кошти батьків та/або учнів.

4.6.2. З метою належної організації освітнього процесу у закладах позашкільної освіти, адміністрацією закладів, забезпечується формування відповідних груп вихованців, у тому числі спеціальних, інклюзивних, з дистанційною, вечірньою формою здобуття позашкільної освіти, з навчанням мовою корінного народу чи національної меншини поряд із державною мовою.

Освітній процес у таких групах може організовуватися одним чи кількома педагогами або в будь-якій іншій формі, яка є найбільш зручною та доцільною для забезпечення здобуття дітьми позашкільної освіти.

4.6.3. Територіальну доступність позашкільної освіти забезпечують у межах повноважень органи державної влади, органи місцевого самоврядування та адміністрації закладів позашкільної освіти шляхом:

- формування та утримання мережі закладів позашкільної освіти, у тому числі їхніх структурних підрозділів (філій);

- дистанціювання певної кількості гуртків (освітніх програм, ставок керівників гуртків) обласних, міських, районних закладів позашкільної освіти на базу сільських шкіл (клубів, бібліотек та ін.) з залученням вчителів чи інших представників місцевих громад до процесу надання освітніх послуг

- підвезення вихованців та педагогічних працівників до закладів позашкільної освіти й у зворотному напрямку;

- надання фізичного доступу до будівель шкіл, клубів, бібліотек, музеїв, підприємств для провайдерів освітніх послуг у сфері позашкільної освіти.

Підвезення до закладу позашкільної освіти (місця навчання, роботи) та у зворотному напрямку (до місця проживання) вихованців і педагогічних працівників забезпечують органи місцевого самоврядування за рахунок місцевих бюджетів шкільними автобусами, у тому числі спеціально обладнаними для перевезення осіб з порушенням зору, слуху, опорно-рухового апарату та інших маломобільних груп населення.

4.6.4. Структура і тривалість навчального року, навчального тижня, навчального дня, занять, відпочинку між ними, форми організації освітнього процесу визначаються педагогічною радою закладу позашкільної освіти у межах часу, передбаченого освітньою програмою, відповідно до обсягу навчального навантаження, встановленого відповідним навчальним планом, та з урахуванням вікових особливостей, фізичного, психічного та інтелектуального розвитку дітей, особливостей регіону тощо.

4.6.5. Залучення будь-яких інших осіб до участі в освітньому процесі (проведення навчальних занять, лекцій, тренінгів, семінарів, майстер-класів, конкурсів, оцінювання результатів конкурсі та змагань тощо) здійснюється за рішенням керівника закладу освіти.

Відповідальність за зміст таких заходів несе керівник закладу позашкільної освіти.

4.6.6. Діяльність провайдерів (надавачів) освітніх послуг у сфері позашкільної освіти перевіряє та оцінює зовнішня незалежна установа інституційного аудиту відповідно до законодавства України, з метою оцінювання якості освітніх послуг та вироблення рекомендацій щодо підвищення якості освітньої послуги та приведення освітніх процесів у відповідність із вимогами законодавства.

Інституцією аудиту розробляється система визнання компетентностей, набутих здобувачем позашкільної освіти.

V. Очікуваний результат

5. Очікуваний результат можна визначити наступним чином:

- здобувач позашкільної освіти набуває необхідних компетентностей для особистого, соціального та професійного життя,

- набуті компетентності мають прямий вплив на успішність дитини в громаді, в суспільстві та ринку праці,

- зростає активність членів громади, збільшується кількість мотивованих, цілеспрямованих особистостей, які легко адаптуються до життя та просувають спільноту до покращення навколишнього середовища.

VI. Фінансування

6.1. Джерела фінансування мережі позашкільної освіти:

6.1.1. Фінансування позашкільної освіти здійснюється за рахунок коштів державного та/або місцевих бюджетів, а також за рахунок інших джерел, не заборонених законодавством. Модель співфінансування може бути заснована на принципі «гроші ходять за дитиною» (за даними Міністерства освіти і науки України середня вартість навчання одного здобувача позашкільної освіти в Україні склала на 2018/2019 навчальний рік 2,89 тис. грн., або 240 грн. на місяць. Це дає змогу розрахувати вартість освітньої послуги одного керівника гуртка, який веде заняття в 4 групах по 15 вихованців. Вартість такої освітньої послуги складе 14 000 грн. на місяць. Залишається незрозумілим з урахуванням яких витрат сформована сума, чи буде вона диференційована відповідно до галузі освіти (музика, мистецтво, спорт тощо).

Дитині може бути профінансовано не більше однієї освітньої послуги у сфері позашкільної освіти фіксованого розміру (?дитина має натхнення відвідувати 2 гуртки, як буде врегульований пріоритет сплати послуги).

Фінансування освітньої послуги у сфері позашкільної освіти відбувається тільки тим провайдером, які мають акредитовані програми.

Провайдери освітньої послуги у сфері позашкільної освіти повинні прагнути здійснювати програми якомога ближче до місця проживання дитини. Рекомендується, щоб програми здійснювалися у будівлях закладів позашкільної освіти, школах, закладах культури, бібліотеках та інших безпечних і відповідних місцях.

Державним органам та органам місцевого самоврядування рекомендується, при затвердженні правил оренди майна мінімізувати витрати для надавачів позашкільних освітніх послуг.

6.2. Держава може сприяти розвитку позашкільної освіти шляхом надання відповідних освітніх субвенцій.

6.3. Державні та комунальні заклади позашкільної освіти мають право надавати платні освітні та інші послуги, перелік яких затверджує Кабінет Міністрів України. Засновники відповідних закладів освіти мають право затверджувати переліки платних освітніх та інших послуг, що не увійшли до переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

6.4. Заклади позашкільної освіти мають право отримувати фінансування різних видів та з різних джерел, не заборонених законодавством. Державні і комунальні заклади мають право розміщувати власні надходження на поточних рахунках, тимчасово вільні кошти – на депозитах у банках державного сектору, а також самостійно розпоряджатися надходженнями від зазначених коштів з метою провадження діяльності, передбаченої установчими документами.

VII. Прикінцеві положення

7.1. Загрози та небезпеки:

7.1.1. Негативне економічне зростання, є загрозою фінансування установ позашкільної освіти;

7.1.2. Збільшення обов'язків та відповідальності педагогів, не відповідає їх заробітній платі та є ризиком втратити професіоналів;

7.1.3. Безвідповідальне використання послуг соціальних мереж ;

7.1.4. Недостатня зацікавленість батьків (інших законних представників) у здобутті дітьми позашкільної освіти;

7.1.5. Зниження індексу здоров'я дітей та педагогів;

7.1.6. Зниження почуття безпеки через зовнішні загрози;

7.1.7. Різноманітне тлумачення прав та обов'язків учасників освітнього процесу.

7.2. *Концепція реалізується поетапно:*

7.2.1. Пілотні проекти «Онлайн сервісу мережі позашкільної освіти (ОСМПО)» та «Служба регіонального радника» мають бути розроблені та протестовані;

7.2.2. Концепція може бути оновлена чи змінена у світлі результатів та висновків пілотних проектів.

Директор НЕНЦ
доктор педагогічних наук,
професор

В. В. Вербицький